

Кримінальний процес та криміналістика

УДК. 343.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18831057>

Тактичні особливості документування діяльності організованих злочинних груп на стадії досудового розслідування

Ємельянов Роман Олександрович,

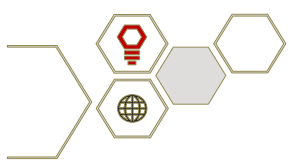
доктор філософії, доцент, доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності та інформаційної безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ,
Україна, <https://orcid.org/0000-0002-7465-7166>

Татаренко Світлана Вячеславівна,

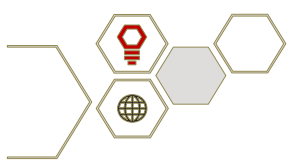
доктор філософії, доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності та інформаційної безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка,
Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9425-0227>

Прийнято: 11.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація: Методологічну основу статті становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Використано аналіз і синтез для з'ясування змісту документування організованих злочинних груп, системно-структурний метод для дослідження їх ієрархічної побудови, формально-юридичний метод для інтерпретації норм кримінального процесуального законодавства, а також

узагальнення практики діяльності оперативних підрозділів у справах про злочини, вчинені організованими формуваннями, зокрема розбої в умовах воєнного стану. **Результати.** Обґрунтовано, що документування організованих злочинних груп слід розглядати як довготривалий аналітико-тактичний процес, спрямований на поетапне викриття структури, встановлення стійкості, ієрархічності та управлінського центру групи. Доведено доцільність застосування принципу «від периферії до центру» з поступовим переходом від фіксації дій виконавців до доведення ролі організатора. Визначено, що предмет доказування охоплює не лише окремі епізоди злочинної діяльності, а й системність протиправної поведінки, попередню змову та розподіл функцій між учасниками. Підкреслено значення конспіративності, законності та наступальності оперативно-розшукових заходів. Встановлено, що ефективність документування залежить від системної взаємодії оперативних працівників, слідчого та процесуального керівника, узгодженого планування слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, а також своєчасного обміну інформацією. Окрему увагу приділено цифровізації злочинності, що проявляється у використанні зашифрованих месенджерів, електронних платіжних систем і соціальних мереж, що зумовлює потребу модернізації інструментарію документування. **Висновки.** Зроблено висновок, що належне документування організованих злочинних груп забезпечує правильну кваліфікацію дій співучасників та диференціацію кримінальної відповідальності. Ключовим завданням є встановлення організатора як центру управління злочинною діяльністю. Підвищення ефективності можливе за умови стратегічного планування, вдосконалення матеріально-технічного забезпечення оперативних підрозділів та оновлення кримінального процесуального й оперативно-розшукового законодавства з урахуванням сучасних викликів.

Ключові слова: оперативні підрозділи, досудове розслідування, організована злочинна група, взаємодія, оперативно-розшукова тактика, оперативно-розшукова діяльність, документування злочину.

Tactical features of documenting the activities of organized criminal groups at the stage of pre-trial investigation

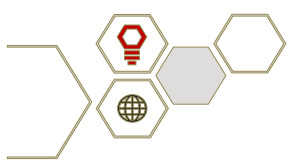
Roman Yemelianov,

Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Operational-Search Activity and Information
Security, Educational and Scientific Institute for
Training Specialists for Criminal Police Units
named after E.O. Didorenko,
Donetsk State University of Internal Affairs,
Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7465-7166>

Svitlana Tatarenko,

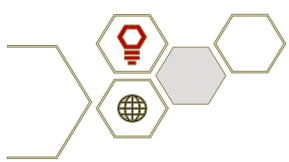
Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor
of the Department of Operational-Search Activity and
Information Security, Educational and Scientific Institute for
Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O.
Didorenko, Donetsk State University of Internal Affairs,
Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9425-0227>

Abstract: The methodological framework of the article is based on general scientific and special methods of cognition. Analysis and synthesis were employed to clarify the content of documenting organized criminal groups; the systemic-structural method was used to examine their hierarchical structure; the formal-legal

method was applied to interpret the provisions of criminal procedural legislation; and the generalization of the practice of operational units in cases involving crimes committed by organized formations, in particular robberies under martial law, was also utilized. **Results.** It is substantiated that documenting organized criminal groups should be regarded as a long-term analytical and tactical process aimed at the gradual exposure of the group's structure, establishment of its stability, hierarchy, and governing center. The expediency of applying the principle "from the periphery to the center" is proven, with a gradual transition from documenting the actions of perpetrators to proving the role of the organizer. It is determined that the subject of proof covers not only individual episodes of criminal activity but also the systematic nature of unlawful conduct, prior conspiracy, and the distribution of functions among participants. The importance of secrecy, legality, and proactiveness in operational-search measures is emphasized. It is established that the effectiveness of documentation depends on the systematic interaction between operational officers, the investigator, and the procedural supervisor, coordinated planning of investigative (search) actions and covert investigative (search) actions, as well as timely information exchange. Particular attention is paid to the digitalization of crime, manifested in the use of encrypted messengers, electronic payment systems, and social networks, which necessitates the modernization of documentation tools. **Conclusions.** It is concluded that proper documentation of organized criminal groups ensures the correct legal qualification of accomplices' actions and the differentiation of criminal liability. The key task is to identify the organizer as the central figure in managing criminal activity. Improving effectiveness is possible through strategic planning, enhancement of the material and technical support of operational units, and updating criminal procedural and operational-search legislation in view of contemporary challenges.

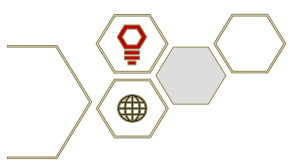
Keywords: operational units, pre-trial investigation, organized criminal group, interaction, operational-search tactics, operational-search activity, crime documentation.

Постановка проблеми. На теперішній час стан злочинності в Україні характеризується зростанням рівня організованості, конспіративності та технологічної оснащеності кримінальних структур. Діяльність організованих злочинних груп відзначається чітким розподілом ролей, стійкістю складу, наявністю корупційних зв'язків і використанням сучасних засобів комунікації, що суттєво ускладнює їх виявлення, фіксацію та доказування протиправної діяльності. Ключовою особливістю сучасного етапу є трансформація організованої злочинності у високотехнологічну форму, де комунікація, фінансові розрахунки та координація здійснюються через цифрові платформи, що значно ускладнює традиційні методи документування.

Організована злочинність є однією з найнебезпечніших форм кримінальної діяльності, що становить серйозну загрозу не лише для окремих громадян, але й для суспільства та держави в цілому. Кримінальні правопорушення, вчинені організованими групами, відзначаються високим рівнем планування, стійкою структурою злочинних об'єднань, конспіративністю дій та значним матеріальним, моральним і соціальним збитком [1, с.52].

В умовах реформування кримінальної юстиції та впровадження нових процесуальних стандартів особливої актуальності набуває питання вдосконалення тактики документування діяльності організованих злочинних груп саме на стадії досудового розслідування. Ефективність протидії організованій злочинності безпосередньо залежить від повноти, своєчасності та допустимості зібраних доказів у межах кримінального провадження. Слід підкреслити, що сучасний кримінальний процес дедалі більше орієнтований на стандарти змагальності та доказової чистоти, що підвищує вимоги до процесуальної форми фіксації результатів оперативної діяльності. Водночас практика свідчить про наявність низки проблем: недостатню узгодженість дій слідчих та оперативних підрозділів, складність використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій, ризики втрати доказової інформації, а

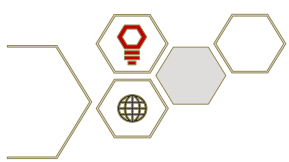
також труднощі в доведенні ознак організованості та ролі кожного учасника злочинної групи. На нашу думку, саме доведення ознаки «стійкості» та «попередньої змови» є найбільш вразливими елементами доказування, оскільки вони потребують накопичення системних даних у часовій динаміці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади змістовного наповнення процесу документування в діяльності підрозділів кримінальної поліції у сфері протидії злочинності традиційно перебувають у центрі уваги науковців. Окреслена проблематика знайшла всебічне відображення у працях таких учених, як: С.В. Албул, В.М. Бабакін, А.В. Баб'як, О.М. Бандурка, С.О. Є.В. Горобець, Єгоров, О.М. Ємець, І.В. Жук, Є.В. Поляков, Д.Б. Санакоєв, Ю.П. Свиначенко, І.Б. Нирка, Т.Г. Щурат та ін. Разом із тим, питання теоретичного аналізу організації і тактики документування підрозділами кримінальної поліції організованих злочинних груп потребують подальших наукових розробок.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених питанням протидії організованій злочинності, низка аспектів проблеми документування діяльності організованих злочинних груп (ОЗГ) в умовах воєнного стану залишається недостатньо дослідженою або фрагментарно висвітленою. Аналіз наведеного матеріалу дозволяє виокремити такі невирішені частини загальної проблеми.

1. Відсутність цілісної концепції документування ОЗГ в умовах воєнного стану. Незважаючи на те, що в наукових джерелах розглядаються окремі аспекти оперативно-розшукової діяльності та взаємодії слідчих і оперативних підрозділів, досі не сформовано комплексної моделі документування ОЗГ саме в умовах воєнного стану.

2. Недостатня розробленість алгоритму взаємодії між слідчим, оперативними підрозділами та прокурором. У наукових працях підкреслюється значення взаємодії, однак відсутній чіткий, нормативно

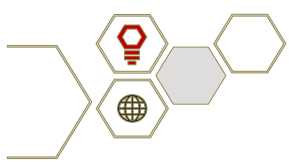
визначений алгоритм координації дій між слідчим, оперативним працівником і процесуальним керівником на всіх етапах документування ОЗГ. На практиці така взаємодія часто має ситуативний характер і залежить від особистого досвіду та ініціативності конкретних посадових осіб.

3. Проблема документування цифрових слідів організованої злочинної діяльності. Хоча в тексті підкреслюється необхідність врахування цифрового виміру злочинності (зашифровані месенджери, криптовалюти, електронні платіжні системи, соціальні мережі), комплексний науково обґрунтований підхід до документування цифрових доказів у справах про ОЗГ поки що відсутній.

4. Недостатня увага до доведення управлінського центру та ролі організатора. Попри те, що в теорії визнається ключове значення встановлення організатора та управлінського центру ОЗГ, практичні механізми документування керівної ланки злочинної організації залишаються недостатньо деталізованими.

5. Відсутність чіткого законодавчого алгоритму документування та трансформації оперативних матеріалів у процесуальні докази. У дослідженнях визнається значення оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження, однак проблема чіткого нормативного регламентування порядку документування та подальшого процесуального використання отриманих матеріалів залишається відкритою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Завданням є комплексний науковий аналіз тактичних особливостей документування діяльності організованих злочинних груп на стадії досудового розслідування, визначення проблемних аспектів збирання, фіксації та процесуального оформлення доказової інформації, а також розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності використання гласних і негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

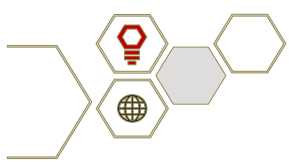

Виклад основного матеріалу дослідження Організована злочинність є одним із найнебезпечніших криміногенних явищ сучасності, що характеризується стійкістю, ієрархічною структурою, розподілом ролей між учасниками та високим рівнем конспірації. У зв'язку з цим особливого значення набуває належне документування злочинної діяльності таких формувань на стадії досудового розслідування, оскільки саме воно забезпечує формування повної, допустимої та достатньої доказової бази. Саме тому, документування організованих злочинних груп повинно розглядатися не як сукупність окремих заходів, а як довготривалий аналітико-тактичний процес, спрямований на поетапне викриття структури злочинної організації.

Вивчення сучасної практики роботи органів системи кримінальної юстиції свідчить, що організовані форми злочинної діяльності у праксеологічному вимірі утворюють складні моделі із залученням значної кількості суб'єктів, використанням сучасних технологій для забезпечення організаційного процесу, формування усталених моделей та тактичних форм протидії системі кримінального переслідування, зокрема й з використанням розгалуженої системи корупційних зв'язків [2, с.45]. Проте, на кожний вид злочинної діяльності є протидія зі сторони працівників оперативних підрозділів, які у своєму арсеналі мають широкий спектр оперативно-тактичних прийомів, які дозволяють викривати та документувати тяжкі та особливо тяжкі злочини.

Так, діяльність оперативних підрозділів свідчить, про те, що протидія злочинності ефективно здійснюється засобами застосування передбачених відомчими нормативно-правовими актами тактичних прийомів у оперативно-розшуковій діяльності, які передбачають широкий вибір певних видів оперативно-розшукових заходів, їх зміст, послідовність, місце, час, інтенсивність і межі проведення та ін. [3, с.17].

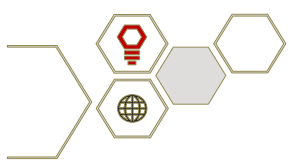
Особливе місце в системі документування займає робота з використанням агентурних мереж та осіб, що діють під прикриттям, адже вони можуть

надавати унікальну інформацію про внутрішню структуру та механіку діяльності групи. Водночас робота з такими джерелами вимагає чіткої правової і методичної регламентації: збір показань має супроводжуватися належним оформленням, перевіркою достовірності й комплексним зіставленням із матеріалами інших слідчих дій. Інформація, отримана від агентів або співпрацівників, повинна бути підкріплена додатковими доказами експертними висновками, технічними фіксаціями, документами або свідченнями, що дозволяє виключити її односторонність і підвищити ймовірність її прийняття в суді [4, с.603].

Однак, Д. Афонін стверджує, що окремою проблемою є використання спеціальних знань на стадії оперативно-розшукового переслідування. Складні схеми кіберзлочинів чи фінансових махінацій, що вчиняються ОЗГ, неможливо задокументувати без залучення фахівців у сфері ІТ та фінансового моніторингу. Водночас процедура залучення таких спеціалістів залишається забюрократизованою, а право на проведення перевірок фінансово-господарської діяльності обмежене компетенцією окремих органів, що знижує наступальність у боротьбі з організованою злочинністю [5, с.148].

Погодимося із тим, що до проблем боротьби з організованою злочинністю та корупцією в умовах сьогодення слід віднести збройну агресію щодо нашої держави та вимушене запровадження військового стану. Під час ведення бойових дій, окупації та деокупації українських територій, робота правоохоронних органів в першу чергу скерована на захист громадян та надання їм гуманітарної, медичної допомоги, чи допомоги під час евакуації, а вже потім – боротьби зі злочинністю, що створює відповідні сприятливі умови та спонукає злочинний світ до вчинення кримінальних правопорушень, у тому числі у складі організованої групи чи організації [6, с.33]. Дійсно, такі умови значно ускладнюють розкриття, документування та розслідування злочинів вчинених організованими групами.

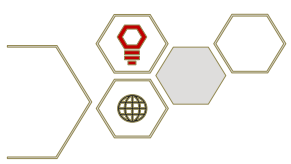

Документування як самостійний елемент доказування є малоефективним. Щоб притягнути особу до кримінальної відповідальності, результати оперативного документування має бути «легалізовано» в кримінальному процесуальному праві шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема негласних (розшукових) дій [7].

Проте, зазначимо, що серед оперативних підрозділів Національної поліції України особливе значення під час організації взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у розслідуванні кримінальних правопорушень, скоєних організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, належить оперативним підрозділам Департаменту стратегічних розслідувань. Співробітники цих підрозділів займаються збором первинної оперативно-розшукової інформації щодо діяльності організованих злочинних груп, яку потім передають слідчим органів досудового розслідування. Вони також забезпечують оперативне супроводження та беруть участь у спільному проведенні НСРД [8, с.433]. Відмітимо, що працівники департаменту стратегічних розслідувань мають відповідну підготовку, матеріально-технічну базу та можливості для міжнародної співпраці щодо розкриття такого виду злочинів.

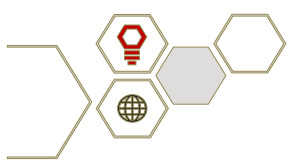
Для прикладу, відповідно до чинного в США законодавства відповідальність за боротьбу з організованою злочинністю покладено на правоохоронні органи всіх рівнів: федеральні, штатів і місцеві. Але головним відомством по боротьбі з організованою злочинністю слід вважати ФБР, організаційна структура якого включає Головне управління (м. Вашингтон) і 59 регіональних агентств і відділень. Регіональні представництва включають по декілька місцевих відділень. Місцеві відділення складаються з декількох агентів або груп спеціальних агентів, залежно від чисельності населення й кількості проведених розслідувань [9, с.231].

У Великобританії з 1 квітня 2006 р. діє Служба по боротьбі з найбільш небезпечною організованою злочинністю, зокрема у сфері незаконного обігу

наркотиків SOCA (Serious Organised Crime Agency), пріоритетними напрямками діяльності якої є: підвищення рівня обізнаності населення про організовану злочинність; збільшення обсягу повернених коштів, отриманих незаконним шляхом і числа розкритих кримінальних справ; підвищення загрози для діяльності організованих злочинних угруповань у Великобританії завдяки відпрацьованим оперативним і слідчим діям, а також впровадженню нових способів боротьби з цим явищем [10, с. 180].

Досліджуючи досвід іноземних держав, А.Ю. Поярков зазначив, що однією із особливостей французької кримінальної процесуальної моделі у справах щодо організованих наркозлочинних груп є створення спеціалізованих міжрегіональних юрисдикцій (*juridictions interrégionales spécialisées – JIRS*). Такі юрисдикції були створені відповідно до Закону від 9 березня 2004 р. (закон «Perben II») та мають виключну компетенцію щодо найскладніших справ про організовану злочинність, зокрема у сфері торгівлі наркотиками, відмивання грошей, тероризму. Усього у Франції функціонує вісім JIRS, які забезпечують розгляд справ, що охоплюють кілька регіонів, та координують дії поліції, слідчих суддів і прокуратури на міжтериторіальному рівні. Вивчаючи законодавство Канади науковець говорить про те, що ця держава послуговується нормами КК Канади (*Criminal Code*) та Закону про контроль за наркотиками і психотропними речовинами (*Controlled Drugs and Substances Act*). Основна увага приділяється доказуванню зв'язку особи із структурованою організацією (*section 467.1*), що дозволяє застосовувати суворі заходи до всієї злочинної мережі, а не лише окремих учасників. Використовуються: – активне залучення інформаторів і агентів під прикриттям; – угоди зі слідством та скорочене провадження в обмін на співпрацю; – тісна координація між федеральною поліцією (*RCMP*) та прокуратурою [11, с.93]. Як бачимо, міжнародний досвід підтверджує ефективність комплексного підходу до процесуального регулювання боротьби зі злочинами вчиненими організованими групами, який полягає у

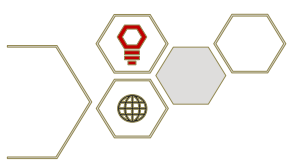

виокремленні окремого спеціалізованого оперативного підрозділу для здійснення документування такого виду злочинів та плідній співпраці зі слідчими, які займаються процесуальним оформленням доказової бази.

Окрім цього додамо, що міжнародна взаємодія також включає надання правової допомоги, що дозволяє забезпечити легітимність отримання доказів за кордоном, здійснювати екстрадицію підозрюваних та застосовувати єдині стандарти досудового розслідування. Така співпраця є критично важливою для протидії організованим групам, оскільки дозволяє виявляти складні канали постачання та збуту наркотиків, розкривати фінансові мережі та забезпечувати притягнення до відповідальності всіх учасників злочинної діяльності. У підсумку, системне використання документів, інформаційно-аналітичних інструментів та міжнародної кооперації забезпечує високий рівень ефективності виявлення та документування протиправних дій організованих груп у сфері наркотиків [12, с.185].

На думку В. Бабакіна загальні положення оперативно-розшукової тактики є передумовою щодо розробки та застосування окремих методів і засобів оперативно-розшукової діяльності у протидії злочинності [3, с.20]. Доцільно доповнити, що в сучасних умовах оперативно-розшукова тактика повинна враховувати цифровий вимір злочинності - використання зашифрованих месенджерів, електронних фінансових систем, криптовалют, тощо.

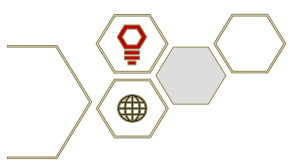
Відмітимо, що тактичні особливості документування злочинів діяльності організованих груп полягають у: необхідності тривалого спостереження за злочинною діяльністю з метою фіксації її повторюваності; у поетапному викритті учасників з урахуванням ієрархії групи; у мінімізації ризику розкриття джерел оперативної інформації. Вважаємо, що тактика повинна будуватися за принципом «від периферії до центру», коли спочатку документуються виконавці нижчого рівня, а вже потім - організатори та координатори.

Використання тактичних прийомів допомагає оперативним працівникам виявити, зафіксувати та задокументувати факт злочину вчиненого організованими злочинними групами.

Досліджуючи питання організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, І.В. Жук, зазначає, що з точки зору пізнавального аспекту документування такого виду злочинів можна розглядати як процес пізнання, дослідження події кримінального правопорушення і пов'язаних з ним обставин чи обставин ухилення особи від слідства, суду або відбуття покарання. Основою тут служать заходи, спрямовані на отримання інформації про зазначені обставини. Слід вказати, що коли документування організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану спрямоване на попередження або розслідування злочинів і прийняття до винних заходів, передбачених законом, при визначенні таких предмета і меж необхідно керуватися головним чином статтями кримінального процесуального законодавства, що характеризують предмет доказування у кримінальному провадженні [13, с. 577].

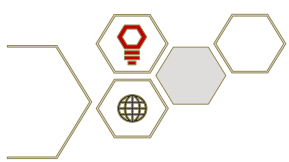
Ми вважаємо, що документування діяльності організованих злочинних груп слід розглядати як цілеспрямований процес збирання, фіксації, перевірки та процесуального закріплення фактичних даних про злочинну діяльність, її учасників, роль кожного з них, характер і наслідки вчинених кримінальних правопорушень. На відміну від документування одиничних злочинів, у справах про організовану злочинність основна увага приділяється: встановленню стійкості та ієрархічності групи, доведенню попередньої змови, фіксації системності злочинної діяльності, викриттю організаторів і керівників, а не лише виконавців. Ключовим завданням такого документування є встановлення управлінського центру групи, оскільки саме доведення ролі організатора забезпечує правильну кваліфікацію та диференціацію кримінальної відповідальності.

Після встановлення осіб, причетних до вчинення злочину, з'являються значні можливості для вирішення інших завдань документування організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану. При цьому важливо встановити організатора, виконавця, підбурювача, пособника, приховувача для того, щоб згодом можна було правильно ставити питання про ступінь вини кожного і забезпечити невідворотність покарання за скоєне. У разі вчинення злочину, за яким причетні до нього особи не відомі, не допустити з їхнього боку нового протиправного діяння можна тільки в тому випадку, якщо буде проаналізовано характер вчиненого злочину (предмет посягання, спосіб, місце, час вчинення злочину і т.п.) і вжито заходів щодо попередження аналогічних діянь відносно подібних об'єктів [14, с. 138].

А.В. Крижевський зазначає, що відомості про учасників організованого злочинного об'єднання можна отримати з матеріалів кримінального провадження або використати можливості оперативно-розшукової діяльності шляхом допиту родичів, знайомих, колег по роботі тощо. Потрібну інформацію можна також отримати з відкритих соціальних мереж (YouTube, Facebook, Instagram, TikTok), особливо якщо допитуваний є їх активним користувачем. Більш складніше, на думку А.В. Крижевського, зібрати інформацію про лідерів організованих злочинних об'єднань. В основному, така інформація отримується оперативним шляхом, тому потребує конспірації та захищеності від витоків [15, с.734].

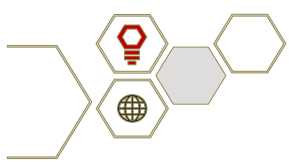
До викладеного можна додати, що загалом в межах ОРД і кримінального процесу документування потрібно розуміти не лише як діяльність зі створення оперативно-розшукових і кримінальних процесуальних документів, а й як діяльність з одержання вже створених документів, які можуть бути використані для виконання завдань ОРД і кримінального провадження. Адже оперативними працівниками можуть бути одержані вже готові документи, що мають значення для прийняття рішень в ОРД та кримінальному процесі, а

також безпосередньо документи, які можуть бути використані як речові докази.

Проаналізувавши зміст оперативно-розшукових справ про злочини, що вчиняються ОЗГ, В.Г. Тілейчук визначає, що він складається із документів, що фіксують хід і результати оперативно-розшукових заходів, документів, отриманих від фізичних та юридичних осіб, документів і предметів, що містять сліди, які вказують на ознаки злочину, аналітичних документів, складених оперативним працівником за результатами оперативно-розшукових заходів. Тобто, це сукупність документів, що містять фактичні дані, які можуть бути використані для прийняття рішень і оперативним працівником в ОРС, і слідчим у кримінальному провадженні [16, с.99]. Отже, зміст оперативно-розшукової справи - це систематизована сукупність документованої та матеріалізованої інформації, результатів оперативно-розшукової діяльності, аналітичних матеріалів і відомостей, що перебувають у процесі постійного накопичення, оцінки та використання з метою запобігання, припинення та розкриття злочинів.

Діяльнісний (практичний) аспект оперативно-розшукового документування організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану, полягає у проведенні на основі отриманої інформації конкретних заходів, спрямованих на те, щоб затримати злочинця, що переховується, попередити, не допустити нових злочинів, забезпечити використання отриманих даних при розслідуванні (не допустити приховування або знищення предметів і документів, можуть бути доказами при розслідуванні), не дозволити самим розроблюваним виїхати, перейти на нелегальне становище. Успішне здійснення таких заходів можливо лише в тому випадку, якщо дотримуються загальні та спеціальні принципи ОРД. Це перш за все дотримання законності, конспіративності і наступальності у проведенні оперативно-розшукових заходів [17, с. 46]. Відмітимо, що ефективне документування злочинів, що вчиняються організованими групами

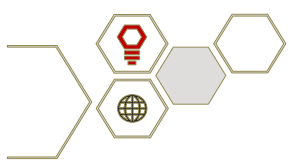

можливе лише за умови тісної взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції України зі слідчими, та іншими правоохоронними органами. Важливим є не лише здійснення оперативно-розшукових заходів, дій тощо, а й проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, адже саме у такому форматі фіксується доказова база. При цьому, оперативні працівники можуть виступати ініціаторами проведення НСРД. Так, у вирозі суду було досліджено рапорт старшого інспектора ВПК в Запорізькій області Департаменту кіберполіції НП України старшого лейтенанта поліції ОСОБА_65, щодо доцільності проведення негласних слідчих (розшукових) дій в порядку ст.ст. 263, 264 КПК України [18]. На наш погляд, така взаємодія повинна мати не ситуативний, а системний характер і реалізовуватися через спільне стратегічне планування та регулярні аналітичні наради.

Д. Санакоїв справедливо відмічає, що розслідування торгівлі людьми, вчиненої організованими групами у сучасних умовах є результатом колективних дій оперативних підрозділів та слідчих, і прямо залежить від рівня організації взаємодії між ними [19, с.198].

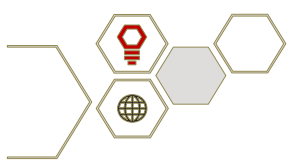
При цьому наголосимо, що виконуючи функціональні обов'язки щодо розслідування конкретних кримінальних правопорушень, слідчий, як правило, не є обізнаною особою щодо загального стану оперативної обстановки, структури та динаміки злочинності на відповідній території, оскільки це виходить за межі його функціональних обов'язків як відповідно до положень КПК України, так і відомчих нормативно-правових актів, які регулюють слідчу діяльність, а суб'єктами, відповідальними за організацію оперативного обслуговування та аналіз оперативної обстановки є працівники та керівники оперативних підрозділів [20, с.55]. Водночас саме слідчий забезпечує процесуальну легітимність зібраних матеріалів, що обумовлює необхідність постійної координації дій.

Варто зазначити про важливість злагодженої роботи та планування дій між слідчим, прокурором та оперативним працівником, оскільки останні

більш обізнані у використанні негласних методів роботи, що робить досудове розслідування у таких видах злочинів більш швидким та ефективним. У контексті проведення НСРД відмітимо важливу роль процесуальних керівників, адже саме вони готують, обґрунтовують та подають до суду клопотання про здійснення певних НСРД, наголошують на необхідності їх проведення тощо. Тобто під час розкриття та розслідування злочинів, вчинених організованими групами, активність проявляють не лише оперативні працівники, а й процесуальні керівники та слідчі [21, с.172]. Синергія зазначених суб'єктів сприятиме швидкому та ефективному документуванню, розкриттю та розслідуванню злочинів.

О.П. Бойко зазначає, що ефективність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами на досудовому провадженні забезпечується за умови своєчасного обміну інформацією, отриманої під час виконання СРД та НСРД. У разі скоєння багато епізодних кримінальних правопорушень (серійних вбивств, зґвалтувань, озброєних розбійних нападів, розкрадань у великих розмірах, що учинені ОГ та ЗО), а також складних та великих за обсягом кримінальних проваджень здійснення досудового розслідування проводиться слідчо-оперативними групами. Для забезпечення ефективної взаємодії в роботі дуже важливим є складання єдиного узгодженого плану СРД та НСРД, відповідно до якого розподіляються обов'язки між учасниками групи. Серйозна увага при плануванні має звертатися на узгодженість за часом, місцем та строками закінчення проведення СРД та НСРД [22, с.22]. Тому, під час документування злочинів вчинених організованими групами мають враховуватись технічні можливості та наявна інформація оперативників, адже як зазначає Є. Горобець «у переважній більшості випадків кримінальні провадження щодо комплексних та складних форм організованої злочинної діяльності розпочинаються за матеріалами оперативних підрозділів, які здійснюють виявлення та документування фактів протиправної діяльності окремих осіб та груп, які становлять оперативний

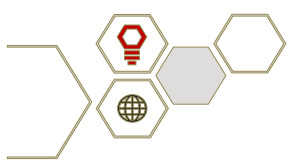

інтерес» [20, с.67], зокрема рапортом про виявлення кримінального правопорушення [23]. Саме оперативні працівники перші отримують інформацію, проте без процесуального оформлення така інформація не матиме доказової бази.

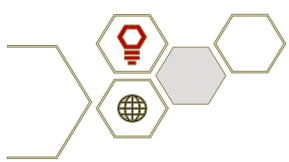
Висновки. Документування організованих злочинних груп є довготривалим аналітико-тактичним процесом. Його ефективність залежить від поетапності, стратегічного планування, дотримання принципів оперативно-розшукової діяльності та належної координації між оперативними підрозділами і слідчим. Ключовими елементами доказування таких видів злочину є встановлення структури та управлінського центру організованої злочинної групи. Доведення стійкості, ієрархічності, попередньої змови та ролі організатора має визначальне значення для правильної кваліфікації дій співучасників та диференціації кримінальної відповідальності. Позитивним кроком для покращення документування злочинів, які вчиняються організованими злочинними групами, стане покращення матеріальної бази працівників оперативних підрозділів, внесення змін у законодавство, щодо встановлення чіткого алгоритму документування та процесу доказування злочинів вчинених організованими групами.

Список використаних джерел

1. Литвиненко О.Г. Доказування у кримінальних правопорушеннях вчинених організованими групами. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності в умовах збройного конфлікту*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 16 жовтня 2025 року). Кропивницький, 2025. 456 с. С. 52-56. URL: [https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2025/12/zbirnyk-tez_removed_merged.pdf#page=52_\(дата звернення 09.12.2025\)](https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2025/12/zbirnyk-tez_removed_merged.pdf#page=52_(дата%20звернення%2009.12.2025))

2. Аркуша Л.І. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності: характеристика, виявлення, розслідування: монографія. Одеса : Юридична література, 2010. 376 с.
3. Бабакін В.М., Борисенко Ю.Д. Особливості тактики оперативних підрозділів у протидії кримінальним правопорушенням, що вчиняються молоддю в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2025. Серія ПРАВО. Випуск 87: частина 4. С. 17-22
4. Кішкінова К., Крайнова Ю. Методи та засоби документування злочинної діяльності організованих груп у сфері наркотиків. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. № 58 (листопад, 2025). С. 601-607
5. Афонін Д. Особливості OSINT для документування злочинів, учинених суспільно небезпечними організованими групами в умовах воєнного стану. *Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 27 листоп. 2025 р.* Одеса: НУ «ОЮА», 2025. С. 147-150. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.31255> (дата звернення 09.12.2025)
6. Ємець О.М., Нирка І.Б. Організаційні аспекти протидії організованій злочинності підрозділами національної поліції України. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики: Матеріали всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 09 грудня 2022 р.)*. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2022. 244с. С.31-34. URL: <https://surl.li/uvwga> (дата звернення 09.12.2025)
7. Саковський А. А., Жижин А. В. Взаємодія підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування в документуванні кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (111). DOI: <https://doi.org/10.33270/01191112.49> (дата звернення 09.12.2025)

8. Немонова Л.Х. Напрями співпраці слідчих та оперативних працівників під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану. *Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти*: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 9-10 червня 2025 року. Львів: Львівський науковий форум, 2025. 594 с. С.432-433. URL: <https://surl.li/gqtmibt> (дата звернення 09.12.2025)

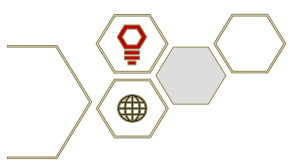
9. Соловей В.В. Міжнародна практика та зарубіжний досвід запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. Випуск 78: частина 2. 2023. С. 228-223. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/08/38.pdf> (дата звернення 17.12.2025)

10. Шостко О.Ю. Аналіз ефективної діяльності системи кримінальної юстиції у сфері протидії організованим злочинності в окремих європейських країнах. *Проблеми законності*. 2009. № 1. С. 176–185.

11. Поярков А.Ю. Доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями: дис. докт. філософ.: 12.00.09. Київ, 2026. 312с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c0cf7184-c469-4efe-b885-a9fe5f9a34f9/content> (дата звернення 17.12.2025)

12. Шаблевська К., Євдокимов І., Кисельов А. Особливості використання технічних засобів під час оперативна розшукової протидії в кримінальному правопорушенні. *Universum*. №9. 2024. С. 182-188

13. Жук І.В. Організаційно-тактичні аспекти документування підрозділами кримінальної поліції організованих злочинних груп, що вчиняють розбої в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний*

журнал. №2. 2025. С. 576-578. URL: http://lsej.org.ua/2_2025/140.pdf (дата звернення 09.12.2025)

14. Жовтан П.В., Сухорада І.О. Співвідношення документування та забезпечення доказування в діяльності оперативних підрозділів. *Форум Права*. 2014. № 4. С. 135–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2014_4_26 (дата звернення 09.12.2025)

15. Крижевський А.В. Особливості допиту учасників організованих злочинних об'єднань, підозрюваних у вчиненні шахрайств. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Випуск 2025. № 01. С. 731-737. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/124.pdf> (дата звернення 09.12.2025)

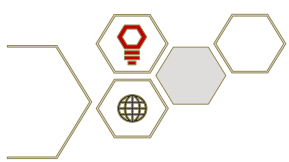
16. Телійчук В.Г., Деякі проблеми оперативно-розшукового документування про корисливо-насильницьку організовану злочинну діяльність. *Протидія організований злочинності: проблеми теорії та практики*: Матеріали всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 09 грудня 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2022. 244с. С.97-100. URL: <https://surl.li/kamgki> (дата звернення 09.12.2025)

17. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С.В. Албул, С.О. Єгоров, Є.В. Поляков, Т.Г. Щурат, Ю.П. Свиначенко; за заг. ред. проф. С.В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2024. 380 с.

18. Вирок Заводського районного суду м. Запоріжжя від 27 листопада 2025 р .URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132107408> (дата звернення: 09.12.2025)

19. Санакоєв Д.Б. Взаємодія правоохоронних органів МВС при розслідуванні організованої злочинної діяльності у сфері торгівлі людьми. *Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС*. 2008. № 2. С. 192–201.

20. Горобець Є.В. Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності: дис. докт.філософ.: 12.00.09 / Одеса, 2024. 232 с.

21. Ємельянов Р.О., Татаренко С.В. Окремі аспекти взаємодії оперативних працівників під час документування та розслідування злочинів, вчинених організованими групами. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Том 3 № 6 2025 С. 167-173 URL <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/347217>_(дата звернення: 09.12.2025)

22. Бойко О.П. Окремі особливості взаємодії слідчих з оперативними підрозділами на досудовому провадженні щодо кримінальних правопорушень, учинених членами ОГ та ЗО. *Протидія організований злочинності: проблеми теорії та практики*. Матеріали всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 09 грудня 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2022. 244с. С.20-23. URL: <https://surli.cc/wpfyux> (дата звернення: 09.12.2025)

23. Вирок Конотопського міськрайонного суд Сумської області від 30 листопада 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101509786> (дата звернення: 17.12.2025)